

Lunds universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVA22
HT15
Handledare: Mikael Sundström

Putin or –out?

En fallstudie kring ryskt utrikespolitiskt agerande

Henrik Pehrsson
Axel Rydén

Abstract

Former states of the Soviet Union see themselves having various relations with Russia after the annexation of Crimea in early 2014. The following text will analyse how Russian foreign policy have developed during recent time and how it has affected the relations with Ukraine and the Baltic States regarding this situation. Using the terms of *diplomacy*, *diplomatic signaling* and the use of *soft power* we will analyze how Russian relations with neighbouring countries have developed and how different political tactics, apart from military force or economic threats, can be used in order to strengthen Russia on the world stage. The results show that diplomatic signaling and soft power might be used to a certain extent in order to legitimize russian intervention in order to protect Russian citizens abroad. However, we find our research to be limited with regards to the limited amount of time and resources.

Key words: *Russia, Putin, Baltic States, Ukraine, Crimea, Diplomatic Signaling, Soft Power, Diplomacy, Case study*

Words: 9999

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställning	1
1.2	Ramverk.....	2
1.3	Teori.....	2
1.4	Metod och material	3
2	Teori	5
2.1	Diplomati	5
2.2	Diplomatisk signalering.....	7
2.3	Soft Power.....	8
3	Bakgrund	11
3.1	Den ryska relationen till forna sovjetstater	11
3.2	Den ryska relationen till Ukraina.....	12
3.3	Den ryska relationen till Baltikum.....	14
4	Analys	16
4.1	Den ryska diplomatin.....	16
4.2	Det ryska användandet av diplomatisk signalering	16
4.3	Det ryska användandet av soft power	21
5	Slutsatser	25
5.1	Diskussion.....	25
5.2	Sammanfattning	27
5.3	Vidare forskning	28
6	Referenser	29

1 Inledning

Följande uppsats kommer att redogöra för hur Rysslands utrikespolitik gentemot forna sovjetstater utvecklats under senare tid och hur den kommit att påverka den internationella politiska arenan. Snart två år har passerat sedan den ryska annekteringen av Krim-halvön och de ekonomiska sanktionerna gentemot Ryssland upprätthålls fortfarande. Innebär annekteringen av Krim i början av 2014, Putins fortsatta starka grepp om makten och den hårda tonen gentemot omvärlden att den ryska björnen vaknat till liv och att Ryssland med sitt agerande vill stärka sin position som en aktör på den internationella arenan?

1.1 Syfte och frågeställning

Vi har valt att göra en jämförande fallstudie kring hur relationen mellan Ryssland och Ukraina utvecklats under senare tid och vilka faktorer som bidragit till detta. Vår jämförelse är den ryska relationen till de baltiska länderna. Likt Ukraina har dessa ett gemensamt förflutet med Ryssland som forna sovjetrepubliker. Båda regionerna har ryska minoriteter och har även viktiga handelsförbindelser med det stora landet i öst. Vi kommer att dra paralleller kring hur relationen med Ryssland sett ut, hur det ryska inflytandet förändrats över tid och vi kommer ta upp likheter och skillnader mellan de båda regionerna.

Vårt syfte är att med hjälp av historisk fakta och utifrån teoretiska begrepp upprätta ett ramverk och applicera detta för att se hur den moderna ryska utrikespolitiska agendan utvecklats och hur man från ryskt håll verkar vilja fortsätta värna om sina relationer med forna sovjetstater. Vårt mål är inte att bistå med några spekulativa ansatser till vad som kommer hända i framtiden och inte heller varför Ryssland agerar på ett visst sätt utan snarare hur det faktiska agerandet ser ut. Vi vill genom ramverket erbjuda läsaren en plattform som generellt kan appliceras på det ryska agerandet och som förhoppningsvis kan peka ut några indikatorer och sammankopplande länkar när det kommer till sättet som Ryssland bedriver sin utrikespolitik.

Vår frågeställning lyder:

Hur kan rysk utrikespolitik gentemot forna sovjetstater förstås utifrån ett teoretiskt ramverk bestående av teorierna diplomatisk signalering och soft power?

1.2 Ramverk

Vårt ramverk består av att vi utifrån termerna *diplomatisk signalering* och *soft power* kan avläsa hur Ryssland agerar i sina diplomatiska relationer och konflikter med forna sovjetstater. Genom att avläsa de signaler som man från ryskt håll sänder ut i samband med det kapital som investeras i organisationer som förespråkar rysk kultur eftersträvar vi att det kommer vara möjligt att utifrån vårt ramverk förstå hur delar av den ryska utrikespolitiken fungerar. Vi har medvetet förbiset ekonomiska incitament i utformandet av ramverket. Vi är väl medvetna om att ekonomi spelar en stor roll i den internationella politiken och att det historiskt sett varit en viktig förklaringsfaktor i konflikt och samverkan. Vi vill genom att utgå från vårt ramverk snarare peka ut de ekonomiska faktorer som har att göra med begreppen som vi behandlar, exempelvis så kan det signalera något att investera kapital i en viss organisation eller region som i sin tur kanske har en möjlighet att ägna sig åt utövande av soft power.

1.3 Teori

Vi tror inte att det på ett enkelt sätt går att förutse vad som kommer att hända med Ryssland i relation till övriga forna sovjetstater. Genom att lägga fram en grundläggande jämförelse av den ryska relationen och inflytandet i Ukraina och Baltikum hoppas vi pröva vårt teoretiska ramverk. De båda områdenas åtskiljande faktorer, såsom geografiska lägen, ekonomiska förutsättningar samt deras handels- och säkerhetspolitiska samarbetspartners kommer tas i beaktande under jämförelsen och vi är väl medvetna om det faktum att varje land har sina egna politiska förutsättningar. Vi

kommer att utgå från konflikten med Ukraina; hur den uppkommit och varför. Hur den ryska relationen till Ukraina sett ut historiskt och hur denna relation utvecklats under senare tid och hur vi kan jämföra detta med den baltiska regionen. Vår jämförelse i kombination med omvärldens intresse för Rysslands utrikespolitik och Putins agerande gör att vår uppsats uppvisar både inom- och utomvetenskaplig relevans och anknytning (Esaiasson et.al 2012: 31).

Uppsatsens disposition är upplagd på följande vis; efter vårt inledande kapitel kommer vi utgå från befintliga teorier om diplomati samt hur diplomati på olika sätt kan komma att användas av stater för att stärka sina externa relationer samt visa handlingskraft för den inhemska befolkningen. Vi kommer även att avhandla begreppet diplomatisk signalering samt användandet av soft power när vi teoretiskt analyserar det ryska inflytandet. Vi kommer därefter presentera den historiska bakgrunden för den ryska relationen till fornsovjetiska stater samt se närmare på relationen till Ukraina och Baltikum. Utifrån våra begrepp och bakgrunden kommer vi sedan att analysera hur den ryska utrikespolitiken stämmer överens med vårt ramverk samt hur applicerbart det är på våra utvalda regioner. Slutligen kommer detta följas upp av en diskussion där vår frågeställning besvaras, ramverket diskuteras och förslag på vidare forskning kommer att presenteras.

1.4 Metod och material

Vi kommer att göra en jämförande fallstudie där vi jämför på vilket sätt som det ryska inflytandet kommit att påverka relationen till Ukraina och Baltikum. Tanken med vår jämförelse är att vi vill lyckas peka ut de faktorer som bidragit till att Ryssland agerat som de gjort gentemot Ukraina och vad det är som liknar och eller skiljer sig från den förda politiken mot de baltiska länderna. Vi vill genom att använda vårt ramverk finna ett orsakssamband, något som är centralt inom statsvetenskaplig forskning (Esaiasson et.al 2012: 68). Vidare så vill vi i användandet av fallstudien dra jämförelser i agerandet för att på så sätt finna orsak och verkan (Esaiasson et.al 2012: 109).

Vilka kausala mekanismer liknar varandra och vilka förklaringsfaktorer har påverkat ländernas relationer? Genom att förmedla en teoretisk definition försöker vi finna operationella indikatorer på Rysslands agerande (Esaiasson et.al 2012: 68). Med

hjälp av teorierna kommer vi analysera det ryska inflytandet i regionerna och på vilket sätt som man från ryskt håll kan påverka regional opinion och regionala konflikter utan att för den sakens skull agera militärt. Hur den kulturella betydelsen kan påverka de ryska minoriteterna i de båda regionerna och hur Ryssland genom diplomatisk signalering och soft power kan förena ryska intressen med de ryska minoriteternas.

Det insamlade materialet som vi har valt att utgå ifrån är mer eller mindre vetenskapligt objektivt. Vi har i så stor mån som möjligt utgått från vetenskaplig forskning om relevanta teorier och kopplingar för att på så sätt bilda oss en helhetsuppfattning om de olika aktörerna, deras historia och hur relationerna mellan dessa har utvecklats över tid. När det kommer till vissa böcker, artiklar och journalistiska reportage kan vi dock ifrågasätta deras objektivitet när det kommer till den personliga oförmågan att åsidosätta sina tidigare erfarenheter och förutfattade meningar i sitt vetenskapliga eller journalistiska arbete. De flesta författare som vi använt oss av verkar vara rörande överens kring vad det är som skett innan, under och efter den ryska konflikten med Ukraina och annekteringen av Krim, det är snarare vid närmandet av förklaringsfaktorerna som åsikterna verkar gå isär. Ett optimalt material hade givetvis varit en stor samling källor vars överensstämmande påståenden i så stor mån som möjligt stämt överens med den objektiva verkligheten, de hade tillsammans utgjort en fullständig bild av ryskt utrikespolitiskt agerande och ökad insyn i Kremls högsta ledning hade givetvis varit fördelaktigt för vårt arbete.

Vi vill i vår uppsats undersöka ryskt inflytande och för att uppnå detta sätter vi upp ett teoretiskt ramverk där vi väljer att operationalisera diplomatisk signalering och soft power utifrån hur begreppen kan appliceras på Rysslands utrikespolitiska agerande. Vi har valt att främst koncentrera oss på de bakomliggande faktorer som legat till grund för den ryska konflikten med Ukraina och förhoppningen är att vi lyckas ge en så när heltäckande bild kring några av de nyckelfaktorer som bidragit till att bygga upp händelsernas utveckling. Den främsta anledningen till att avgränsa vår uppsats är att vi vill maximera kvalitén på innehållet samt att vi vill få chansen att prova ett ramverk som kan ligga till grund för kommande analyser av ryska aktioner gentemot forna sovjetstater.

2 Teori

2.1 Diplomati

Diplomati kan ses som en politisk mekanism att agera utifrån som representerar den kommunikation, förhandling och representation som förs mellan stater och andra internationella aktörer (Melissen 1999: xvii). Dess karaktär och spelregler har förändrats genom åren men kan alltså karaktäriseras som “[t]he engine room of international relations” (Jönsson och Hall 2005: 1). Diplomatisk förmåga är ofta situationsbetingad när stater värnar om sina olika nationella intressen. Där samarbete inte är möjligt på grund av avsaknad av gemensamma intressen, så handlar det snarare om att övertala den andra parten om att landets agenda är den rätta (Meerts 1999: 81). Trots att olika parter nödvändigtvis inte vill förhandla i vissa situationer så kommer en ovilja att förhandla sända en väldigt tydlig signal mot omvärlden (Meerts 1999: 83).

Något som kan bidra till att vidga förståelsen för modern konflikthantering är begreppet *inofficiell intervention* (Rouhana 1999: 124). Närvaron av icke-officiella interventioner har tillsammans med etno-nationella konflikter ökat i antal sedan sammanfallet av den bipolära världsordningen vid kalla krigets slut. Våldsamheter med etniska motiv i flertalet forna sovjetstater, afrikanska regioner och Europa har inneburit att den traditionella diplomatin delvis misslyckats i att komma på nya lösningar för konflikthantering och visar även på dess begränsningar (Rouhana 1999: 112). Det som särskiljer *hemlig, privat* eller *fristående diplomati* från generella begrepp om diplomati är att ingen deltagare i medlandet bör vara en officiell representant för regeringen eller tredje part. Interventionen har ett tydligt mål för att kunna bidra till lösningen av en pågående konflikt (Rouhana 1999: 114).

Det finns problem och nackdelar som kan uppstå i samband med att en tredje part involverar sig i en konflikt. Utöver att det tenderar att vara svårt och dyrt så kan det hända att den tredje parten favoriserar en sida; något som kan innebära en “förklädd seger” för en part och att stabiliteten i det nya politiska läget förblir osäkert. Ofta så möts intervenörens mål, men inte nödvändigtvis konfliktens ursprungliga deltagare (Rouhana 1999: 114). I fallet gällande konflikten i Ukraina så kanske invånarna på

Krim fick en lugnare tillvaro för tillfället, men att man från ryskt håll snarare kanske ser det som en geopolitisk seger.

I och med att det rör sig om tredje part och inte officiella representanter så har denna tredje part ingen auktoritet eller makt att få aktörerna att nå konsensus eller nya avtal (Rouhana 1999: 115). Det är något som per definition bör ses som problematiskt om det visar sig att den tredje parten, exempelvis Ryssland, har påverkan på situationen. Bindande avtal kan dock enbart skapas genom officiell diplomati (Rouhana 1999: 125) men omvärldens passivitet i hanterandet av konflikten på Krim kan anses som ett tyst accepterande av Rysslands inofficiella annektering.

Termen *unrestricted warfare* försöker förklara hur en krigsmakt kan använda sig av alternativ krigsföring för att på så sätt besegra en potentiellt starkare motståndare. Termen definieras av att man går längre än vad som är nödvändigt och inom sina begränsningar, i krigstermer kan detta innebära skillnaden mellan vad som är ett slagfält eller inte, vad som kan klassas som en väpnad konflikt eller vem det är som är soldat eller civilbefolkning (Karagiannis 2014: 413; Liang och Xiangsui 1999). Nya kreativa former av krigsföring användes av den ryska krigsmakten under annekteringen av Krim; till exempel användandet av de "gröna männen" vilket i efterhand visat sig varit ryska trupper utan officiella militäruniformer (Kniivilä 2014: 68). Oroligheterna i östra Ukraina har sedan dess sett en ökad närvaro av pro-ryska rebellgrupper understödda av rysk militär. Denna utveckling har skapat oro i inte bara de baltiska staterna, de minsta och geografiskt närmsta ryska grannarna utan också i Skandinavien och andra delar av Europa. En debatt som förts är huruvida Ryssland skulle våga agera på ett liknande sätt gentemot länder som politiskt och ekonomiskt varit sammanbundna med väst i över 20 år. Den notoriska kunskapen säger att ett sådant ryskt agerande ej borde vara att förvänta. De baltiska staterna är Nato-medlemmar och därigenom skulle en attack mot dem betraktas som en attack på USA (Winnerstig 2014: 14).

Den ryska staten har en totalitär historia och pressfriheten i Ryssland har begränsats under senare år, det gäller främst televisionen som är de flesta ryssars viktigaste informationskanal och alla större ryska TV-kanaler är idag åter statliga (Persson 2011: 191). Termen *public diplomacy* handlar om direkt kommunikation med staters medborgare och målsättningen är att påverka deras tänkande och i förlängningen deras regering. I detta utgör massmedia en av de viktiga kanalerna för att direkt påverka folket, man kan även använda sig av mer kulturella kanaler vilket syftar till att påverka eliterna som i sin tur tros ha inflytande på allmänheten (Gilboa 2001: 4). När det

kommer till användandet av begreppet så kan det i en konflikt mellan två parter resultera i propaganda där motståndarsidans argument kan förvrängas och misstolkas för att värna om egen opinion (Gilboa 2001: 10). Användandet av begreppet *media diplomacy* menar på att man utifrån medier artikulerar och förespråkar utrikespolitik. Man söker kommunicera med stater och icke-statliga aktörer för att bygga förtroende, initiera och utveckla förhandlingar samt för att mobilisera stöd för avtal och överenskommelser (Rouhana 1999: 113).

2.2 Diplomatisk Signalering

I en föränderlig värld har *diplomatisk signalering* fått en ökad betydelse och vår användning av begreppet kommer att användas för att visa på hur man från ryskt håll kommit till att signalera budskap genom sitt politiska agerande. En diplomatisk signal kan i detta avseende förstås som en form av tecken som förväntas generera något slags svar (Jönsson och Hall 2005: 75-76). Genom politiskt agerande kan stater signalera ett budskap gentemot omvärlden för att på så sätt visa sig handlingskraftig eller inflytelserik på den nationella och den internationella arenan. Tveksamhet och vaga budskap i signalering kan vara konstruktivt eftersom det ger förmedlaren möjlighet att konstruera intentioner i efterhand (Jönsson och Hall 2005: 76, Jönsson och Aggestam 1999: 151). Vid diplomatisk signalering är den potentiella publiken både internationell och inhemsk där även icke-verbala meddelanden har fått en ökad betydelse på senare tid (Jönsson och Hall 2005: 76, Jönsson och Aggestam 1999: 152). Man kan säga att diplomati vilar på en kreativ kombination av verbala och icke-verbala meddelanden (Jönsson och Hall 2005: 96).

Diplomatiskt "kroppsspråk", en underkategori till begreppet diplomatisk signalering, har kommit att innebära allt från mänskliga gester till förflyttandet av militära medel (Jönsson och Hall 2005: 84, Jönsson och Aggestam 1999: 152). Bara bakom lyckta dörrar är det möjligt för aktörer att pröva nya idéer utan att staten formellt åtar sig något (Jönsson och Aggestam 1999: 161) och detta var extra påtagligt under det icke-transparenta kalla kriget. Som ett instrument för att analysera sovjetiska ledare och diplomatisk signalering under Sovjetunionens maktdagar användes *kremlinology* som förklaras som "the study and analysis of the Soviet policies" (Oxford Dictionary).

Diplomatiska signaler skickades gentemot omvärldens observatörer för att de noggrant skulle analysera vad som försiggick. Ledningen i Kreml var väl medvetna om att dessa observationer pågick och genom att visa vilka det var som närvarande vid olika sammankomster kunde man skicka ut indirekta signaler till både den sovjetiska befolkningen och omvärlden. Alternativt kunde frånvaron av nyckelpersoner i det sovjetiska styret skicka minst lika starka signaler (Stratfor Geopolitical Diary 2015). Både beteende och icke-beteende kan utgöra signaler när det kommer till att kommunicera olika budskap gentemot omvärlden. Signalering innebär inte nödvändigtvis att det finns intentioner bakom själva agerandet i sig (Jönsson och Hall 2005: 77, Jönsson och Aggestam 1999: 152).

När det kommer till signalering inom media och television så talar man om att “[f]reedom of information is becoming a dictatorship of instant communication”. Vid en större händelse så förväntas beslutsfattare reagera snabbt, annars så kan det ses som att man duckar för sitt ansvar som politisk ledargestalt (Jönsson och Hall 2005: 93, Jönsson och Aggestam 1999: 158) vilket i sin tur kan bidra till att man skickar ut signaler. En icke-signal är alltså också en signal. Tiden för noggrann kontemplerung av lämplig respons och förståelse av händelsen tycks alltså vara förbi.

Man talar även om att det finns en potential att exploatera de visuella aspekterna av konflikter samt att det finns en möjlighet att utnyttja det diplomatiska kroppsspråket till fullo (Jönsson och Aggestam 1999: 160) för att stärka opinion. Diplomatisk signalering kan till och med komma att bli en *public relations exercise* när det kommer till att värna om ett personligt varumärke, både som politiker och som stat (Jönsson och Aggestam 1999: 160), och att du gentemot omvärlden såväl som mot dina inhemska medborgare vill visa upp att du både är rättfram och agerande. På samma sätt så kan man också använda media för att testa idéer för att se motsidans reaktion men också utläsa inhemskt stöd för ett avtal eller för en resolution (Jönsson och Aggestam 1999: 161).

2.3 Soft Power

Uttrycket *soft power* inom internationell politik kan komma att jämföras med hur länder skapar inflytande i transnationella frågor utan att nödvändigtvis använda sig av våld. Språk och identitet ses ofta som sammanlänkande begrepp som tillsammans kan bilda

en nationell identitet (Lodeniuss 2015: 30). Ser man på fallet Ryssland så ser man att det är applicerbart på de ryskvärnande organisationer som finns utspridda i fornsovjetiska stater samt hur dessa grundats och upprätthållits för att bland annat värna om den ryska minoritetsbefolkningen i dessa regioner. Tanken är att vi ska använda oss av uttrycket för att peka ut ryskt inflytande på nationell, såväl som lokal nivå, i Ukraina samt hur detta kan komma att jämföras med länderna i Baltikum.

Begreppet soft power är ett koncept myntat av Joseph Nye som i dess ursprungsförm inte nödvändigtvis avhandlar den rådande maktutövningen eller influerandet av en aktör, utan snarare att det sker en indirekt påverkan med hjälp av attraheringskraft. I den ryska kontexten kan soft power användas på ett annat sätt för att utmärka förmågan hos en aktör att utöva makt. Detta kan genomföras genom ett stort antal icke-traditionella, icke-militära sätt. Genom att vända sig till missnöjda minoritetsgrupper, genom mediala och politiska kanaler i ett annat land så kan man som utövare av soft power påverka ett politiskt läge i endera riktning. Det teoretiska begreppet kan ses som något som en aktör kan utöva gentemot någon eller något och kan därmed ses som ett maktutövande verktyg, precis som användandet av militärmakt. Begreppet har gradvis fått större betydelse och delvis ersatt traditionella idéer om makt. I en föränderlig värld får information om vad som händer en mer central roll i internationella relationer (Gilboa 2001: 2). Att använda sig av soft power kan därför innebära en ny och mycket mer effektiv taktik i en konflikt istället för en traditionell militär attack, speciellt om målet är försvarat av en militär allians (Winnerstigg 2014: 15) som i fallet Nato.

Sedan kalla krigets slut har Baltikum setts som en relativt fredlig region. Trots att det har funnits en fruktan gällande inblandning från ryskt håll så har den sedan länge setts som överdriven. Förvisso har den ryska aggressionen gentemot Ukraina med den illegala annekteringen av Krim till en viss grad förändrat denna syn. Trots att det direkt militära hotet gentemot Baltikum inte nödvändigtvis har ökat märks en tydlig förändring i den ryska ledningens tonläge (Winnerstigg 2014: 14).

Ett av de uttalade utrikespolitiska målen för Ryssland idag är att utöka sin vikt och auktoritet i världen. Ett sätt att nå detta mål enligt det ryska utrikesdepartementets policy från 2013 är hur användandet av soft power kan ses som ett komplement till traditionell diplomati och som ett verktyg för utökat inflytande. Inflytandet som detta innebär utgår från "förmågan att övertyga eller få andra att respektera eller instämma ens önsknigar utan användandet av våld eller explicita hot". Användandet av soft

power kan också ses som “förmågan att få det som du vill ha genom dragningskraft” (Winnerstig 2014: 17). Vi vill poängtera det faktum att konceptet soft power kan användas på flertalet olika sätt med många olika betydelser beroende på situation. I denna studie kommer vi använda oss av en bred definition och vi kommer utöver soft power även behandla icke-militär påverkan i form av ekonomiska påtryckningar och sanktioner, främst för att det spelar en stor roll i nuvarande händelseutveckling och att de involverade parterna är starkt sammanbundna av ekonomiska intressen.

3 Bakgrund

3.1 Den ryska relationen till forna sovjetstater

Den ryska nationens utveckling idag är framförallt kopplat till den historiska idén som ett stort ryskt rike (Persson 2011: 182). Ryssland har efter Sovjetunionens upplösning använt sig av en mängd ekonomiska och politiska initiativ gentemot de forna sovjetrepublikerna med syftet att stärka sitt inflytande i regionerna. Rysslands olika initiativ till att försöka institutionalisera sitt inflytande i regionerna har tagit en rad olika former (Johnsson 2015: 400). Ryssland har skapat ett flertal samarbetsorganisationer på det politiska planet med syftet att utgöra en regional motvikt och ett alternativ till EU. År 2000 bildades en ekonomisk samarbetsorganisation som döptes till Euratiska Ekonomiska Gemenskapen (EurAsEc). Likt EU så strävade organisationen efter att upprätta en egen frihandelszon mellan länderna med restriktioner mot omvärlden. Ett medlemskap i organisationen var oförenligt med ett frihandelsavtal med eller ett medlemskap i EU (Johnsson 2015: 401; Lodenius 2015: 55). Organisationen har sedermera kommit att utvecklas till att bli en koordinerad politisk och ekonomisk organisation med större integration än EU och under namnet Eurasiska Ekonomiska Unionen (EaEU) (Lodenius 2015: 55). Putin som själv lanserade detta projekt har sagt att han hoppas på att detta nya "Euratiska integrationsprojekt" kommer innefatta samtliga forna sovjetstater och kanske till och med de baltiska staterna (Johnsson 2015: 402).

Man har i Ryssland börjat se det historiska ryska riket som en av forntidens stora civilisationer. Makthavare och inflytelserika personer signalerar att man anser det beklagligt att alla ryssar idag inte ryms inom landets gränser. Detta har mynnat ut i grundandet av organisationen *Russkiy Mir*, den "ryska världen", som strävar efter att ena världens ryssar i en gemensam identitet. (Lodenius 2015: 116). Man legitimerar från ryskt håll sina interventioner och politiska ställningstaganden föra att värna om ryssar som befinner sig utomlands. En rysk doktrin från 2005 slår vidare fast att Ryssland har rätt att ingripa militärt överallt i världen där ryska intressen och ryska medborgare anses hotade (Johnsson 2015: 404).

En liknande konflikt involverande forna sovjetstater att jämföra med Rysslands nuvarande konflikt gentemot Ukraina var kriget i Georgien 2008. En konflikt mellan Georgien och Ryssland som inleddes med att Sydossetien, efter en lång historia av konflikt med georgiska myndigheter, och senare med militärt stöd av Ryssland, hävdade självständighet tillsammans med republiken Abchazien. Bakgrunden till konflikten kan liknas med läget i Ukraina när Nato den tredje april samma år meddelade att de båda länderna har chans till att i framtiden ansluta sig till det militära samarbetet. I slutet av augusti 2008 slöts ett fredsavtal i regionen och likt läget på Krim så erkändes territoriets självständighet internationellt enbart av Ryssland och några lydstaten (Globalis 2014).

3.2 Den ryska relationen till Ukraina

Redan i samband med Sovjetunionens upplösning hävdade statsvetaren Zbigniew Brzezynski att "Ryssland kan inte på nytt bli en stormakt utan Ukraina" (Johnsson 2015: 402). Rysslands politik gentemot Ukraina har under de femton år som gått sedan att Putin utsågs till premiärminister i allt högre grad präglats av detta realpolitiska och geopolitiska vetande. Rysslands mål är att på det ena eller andra sättet lägga Ukraina under sin politiska och ekonomiska kontroll. Det betyder att Ryssland på alla möjliga sätt har varit och är beredda att sätta krokben för Ukrainas strävande för att närma sig såväl EU som Nato (Johnsson 2015: 402). I början av augusti 2014 infördes ekonomiska sanktioner mot Ryssland till följd av annekteringen av Krim. Bland annat innebär detta begränsningar inom export och import samt material till diverse befintliga och kommande oljeprojekt. Sanktionerna innefattar även ett förbud mot att ryska banker och finansinstitutioner får finansiering på internationella och europeiska kapitalmarknader (Kamara 2015).

Krisen i Ukraina utlöstes de sista dagarna i november 2013 efter att Viktor Janukovyjtj vid EU:s utrikesministrars toppmöte i Vilnius vägrat skriva under det associationsavtal med EU som tidigare godkänts av den ukrainska regeringen (Johnsson 2015: 320). I de områden där det historiska inflytandet varit starkast så har den yngre generationen vänt politisk rygg åt Ryssland och flertalet opinionsundersökningar visade i november 2013 ett kraftigt stöd för undertecknandet av avtalet med EU och bara en liten del av landet stödde tanken om att landet istället skulle bli medlem i den

Euroasiatiska Unionen som Ryssland försöker skapa (Johnsson 2015: 23). De båda närliggande länderna Polen och Litauen har utvecklats starkt sen de blev medlemmar i EU och de är även de länder som starkast förespråkar ett ukrainskt medlemskap. För många ukrainare framstod EU-avtalet som den sista möjligheten att på ett fredligt sätt få de styrande att följa lagen och få EU:s assistans i att återupprätta rättsstaten (Lodeniuss 2015: 62).

Under sitt forna presidentskap värnade president Janukovytsj om relationen med Ryssland och han kom att bryta upp eller frysa diverse avtal med EU (Johnsson 2015: 403). Efter den orangea revolutionen 2004 blev Nato ett utpekade mål för Ukraina att ansluta sig till, ett utrikespolitiskt mål som Janukovytsj senare kom att lägga åt sidan till förmån för att värna om samarbetet med Ryssland (Johnsson 2015: 387). Den nuvarande politiska krisen i Ukraina och Rysslands plötsliga militära intervention har lett till att Ryssland betraktas med andra ögon av såväl Nato som EU. Nato förklarade i september 2014 att Ryssland inte längre kan betecknas som en partner (Johnsson 2015: 388).

När det skulle röstas om Ukrainas självständighet i samband med Sovjetunionens upplösande slutade antalet röster för självständighet på omkring 90% medan antalet låg på cirka 55% på Krim. Valdeltagandet på halvön var även lägst i hela Ukraina (Johnsson 2015: 68). Krims historia är varken Ukrainas, Rysslands eller ursprungsbefolkningen krimtatarernas menar Johnsson som hävdar att det är svårt att peka ut den av grupperna som har störst legitimitet när det kommer till det rättmätiga bärandet av halvöns långa och komplicerade historia: “[f]ör en majoritet av den ryska befolkningen på Krim hade egentligen Ukraina aldrig existerat annat än som en integrerad del av den sovjetiska unionen. Något som i deras kollektiva historiska minne var likställt med att Ukraina och än mer Krim alltid varit ryskt” (Johnsson 2015: 68). Nästan 60% av Krimhalvöns invånare är ryskspråkiga och här finns även kärnan av det pro-ryska väljarsegmentet (Lodeniuss 2015: 68). Trots de starka banden till Ryssland så visade en Gallup Poll-undersökning från 2011 att bara 33% av invånarna på Krim var för en anslutning till den Ryska federationen och 2013 hade denna siffra sjunkit till 23%. Lika relevant kan vara att bara 4% tyckte att det ryska språkets ställning eller relationen mellan de båda nationerna var något problem. Bara 12% ansåg att relationen till Ryssland var en viktig fråga (Johnsson 2015: 71-72).

Det som hänt på Krim och sedermera i de östra delarna av Ukraina skulle vara omöjligt utan det direkta initiativet och den direkta militära inblandningen från

Ryssland (Johnsson 2015: 23). Janukovitj hade en aktiv kontakt med Putin under tiden för protesterna på Majdan och de arrangerade även personliga möten under krisens gång (Johnsson 2015: 403; Lodenius 2015: 60; Kremlin.ru). Putin utlovade ekonomiska fördelar och subsidier, bland annat rabatt på rysk naturgas och olja för ca 12 miljarder dollar om året, samtidigt som att han påpekade att ett handelskrig mellan länderna skulle vara förödande för ukrainsk ekonomi (Lodenius 2015: 60). Omsvängningen i huvudfrågan kring huruvida Ukraina skulle vända sig till öst eller väst verkar vara den inledande gnistan till den ukrainska protestvågen och sedermera avsättandet av president Janukovyjtj. Före EU-toppmötet i Vilnius erbjöds från ryskt håll slutligen ett lån på 15 miljarder dollar och ett reducerat pris på rysk gas, något som gjorde det svårt för EU att konkurrera (Lodenius 2015: 60-61).

Den stora merparten av länderna i östra och södra Centraleuropa, många av dem forna sovjetstater, är i princip beroende av gasimporten från Ryssland. För Ryssland är naturtillgången inte nödvändigtvis bara en handelsvara utan den kan också användas som ett utrikespolitiskt medel, något som citeras i Rysslands Energistrategi fram till år 2020; "Ryssland innehar betydande resurser av energiråvaror samt en stark energisektor. Dessa utgör grunden för den ekonomiska utvecklingen men också instrument för såväl inrikes- som utrikespolitiken" (Johnsson 2015: 357). Mot Ukraina inleddes utpressningspolitiken efter den orangea revolutionen och dessa handelskontrakt är starkt förankrade i en serie icke-transparenta led där både ryska och ukrainska privata intressen är starkt inblandade (Johnsson 2015: 358). Den ekonomiska påtryckningen från Ryssland kan slutligen ha spelat en viktig del i varför saker och ting utvecklades som det gjorde, vi ämnar under senare analys titta på de faktorer som utöver ekonomiska incitament påverkat händelseutvecklingen.

3.3 Den ryska relationen till Baltikum

Den senaste tidens höjda tonläge och ryska aggressioner i konflikten med Ukraina har orsakat stor oro i både Baltikum, Skandinavien och övriga Europa för vad som kommer att hända härnäst. Som Nato-medlemmar kan de baltiska länderna i viss mån se sig skyddade från ryska militära interventioner (Winnerstig 2014: 10). Baltikums strategiska kustläge har dock en historia av att vara ett viktigt ekonomiskt och

militärstrategiskt område. De ryska och tyska imperierna dominerade området under en lång tid och balterna var tvungna att betala ett högt pris för frihet och självständighet (Åström 2007: 120). De tre baltiska länderna delar likt Ukraina en del karaktärsdrag med Ryssland. Först och främst så är de likväl forna sovjetstater och de gick tillsammans igenom kollektivisering, deportationer, totalitarism, repression och folkförflyttningar under den tiden de var en del av det sovjetiska väldet från 1920-talet med några års uppehåll under den tyska ockupationen 1941-1944 (Åström 2007: 119). För Baltikum är den territoriella suveräniteten en viktig grundbult i det nationella intresset och det har så varit sedan frigörelsen från Sovjetunionen. Nationell självständighet och värnandet om ländernas egna gränser är starkt sammanlänkade med den nationella identiteten för ester, letter och litauer (Åström 2007: 162). När de baltiska länderna bildade egna nationalstater låg det i deras nationella intresse att söka ett närmare samarbete med både EU och Nato för att värna om sin egen demokratiseringsprocess och sin nationella suveränitet.

Tillsammans så har Estland, Lettland och Litauen under senare år lyckats förflytta sig i en mer liberaldemokratisk riktning. Den mest signifikanta utmaningen har varit det faktum att stora mängder ryska medborgare under sovjettiden flyttade eller flyttades till det baltiska området för arbete och det har varit ett stort problem att försöka inkludera dessa ryssar i den nationella identitetspolitiken. De flesta av dessa ryska minoriteter såg litet eller inget behov av att lära sig det lokala språket och integrera sig med övriga samhället och detta är något som i viss mån lever kvar än idag. Denna brist på samhälleligt sammanhang tillsammans med tidigare nämnda faktorer har inneburit potentiella möjligheter för ryska myndigheter att utöva indirekt makt över området (Bulakh et.al. 2014: 30).

Ett av de ryska utrikespolitiska målen är att beskydda landets medborgare och landsmän utomlands (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation 2013). År 2007 erbjöd Vladimir Putin möjligheten för etniska ryssar hemmahörandes i Baltikum att återvända till Ryssland som fullvärdiga medborgare. Få valde dock att nappa på den ryske presidentens erbjudande (Dodd 2014). En mätning från 2011 pekar på att antalet ryska medborgare i Lettland är 26.9%, antalet ryssar i Estland 25.5% och i Litauen 5.4% (Smirnov 2012). Genom att använda sig av soft power i kombination med sin Compatriots Policy strävar Ryssland efter att få utökat inflytande i den baltiska regionen (Persson 2014: 19).

4 Analys

4.1 Den ryska diplomatin

Genom sitt utrikespolitiska agerande och sin diplomatiska kommunikation med omvärlden så är det tydligt att Ryssland vill få ett utökat inflytande på den internationella arenan. Genom att agera utåt mot forna sovjetstater så värnar man om sitt nationella intresse och man stärker även sitt inflytande i andra länder. De stater som anser sig ha en god relation och ett samarbete med den ryska staten vill värna om detta samarbete genom att upprätthålla goda diplomatiska relationer. Samtidigt så vill till en viss grad stater som redan sedan tidigare har en något kylig relation med Ryssland värna om att situationen skall förbli stabil eller neutral så att man själv inte blir nästa offer för en eventuell konfliktsituation. Vi är väl medvetna om att det försiggår mycket spel bakom kulisserna när det kommer till diplomatiska relationer och att en noga planläggning vanligtvis föregår de förhandlingar och beslut som fattas inom diverse politiska områden.

Att utföra en inofficiell intervention, så som Ryssland gjorde med användandet av de "gröna männen" (Kniivilä 2014: 68), möjliggör att man kan efterhandskonstruera intentioner för att legitimera interventionen från ryskt håll. Genom att påpeka att den ryska minoritetsbefolkningen på Krim var i ett starkt behov av beskydd från det nya styret i Kiev, att de ryska militära trupperna på Krim var tvungna att mobilisera i självbevarande intresse från den ukrainska militären så legitimerar man från ryskt håll anledningen till att man är tvungen att agera. Samtidigt så har man fått sin politiska vilja igenom och till följd av detta befäst styret i en militärstrategiskt viktig region.

4.2 Det ryska användandet av diplomatisk signalering

Även om annekteringen av Krim utfördes snabbt och på ett väldigt effektivt sätt så verkar det inte till synes ha existerat några långt gångna planer för Ryssland att ta över

regionen. Beredskap inför diplomatiska kriser och generella militära åtgärdsplaner för att reagera på detta återfinns förmodligen i militära sammanhang över hela världen. När det kom till händelseutvecklingen under konflikten i Ukraina så handlade det nog snarare om att Putin i sann opportunistisk anda utnyttjade ett läge i den dåvarande politiska situationen. I förståelsen kring vad som hände i fallet Krim så kan det därför vara viktigt att man utgår från ett något abstraherat ramverk där man försöker identifiera mönster i Rysslands agerande vid större diplomatiska och politiska händelser. Vissa tendenser kan man på förhand avläsa men det är förmodligen viktigt att man från omvärlden inte heller övertolkar de diplomatiska signaler som Ryssland skickar ut. Detta för att undvika någon form av Kremlinology-analys där man helt enkelt övertolkar det som sägs och där Ryssland kanske medvetet använder detta medel för att missleda omvärldens politiska analytiker.

I upptakten inför konflikten i Ukraina så var Putin i kontakt med Janukovytsj under hela hösten 2013 inför det som skulle komma att ske (Kremlin.ru). Dessa telefonsamtal och möten var nödvändigtvis inte en signal för att något skulle kunna komma att hända med Krim men likväl så lär det förmodligen ha diskuterats om ukrainsk inrikespolitik efter de inledande protesterna på Majdan i slutet av november 2013.

När det kommer till grundbulten i det ramverk i vilket vi kan placera det ryska signalanvändandet så vill vi peka ut det narrativa berättandet om den ryska världen. En retorik om den ryska expansionen och en återförening med det ryska samhället där rysk överhet i dåtid och nutid har betydelse utifrån ett situationsbetingat maktförhållande. Detta i sin tur stärker bilden av den ryska identiteten, den ryska nationalismen och romantiken till den historiska ryska stormakten. Vi finner det som troligt att denna typ av retorik främst är applicerbar på länder som skulle kunna uppfattas som en del av det forsovetiska väldet, som exempelvis Baltikum. Andra länder eller regioner i angränsning till Ryssland, som exempelvis Mongoliet eller Alaska, behöver nödvändigtvis inte känna sig oroliga för nuvarande situation utifrån detta narrativ.

I förekomsten eller utlösandet av en signifikant politisk konflikt mellan Ryssland och en utomstående part så kan de ryska signalerna som skickas gentemot omvärlden ta sig uttryck i enighet med det nationalistiska narrativet och med det en hänvisning till Putins relativiserande av nationsgränser till förmån för den ryska befolkningen. Det förhöjda ryska tonläget i kombination med ett tydligare diplomatiskt kroppsspråk i form av militära förflyttningar eller övningar kan visa på detta. Detta utgör en viktig del av

ramverket för en vidare förståelse av Baltikum med hänvisning till Rysslands diplomatiska maktutövande i konflikten med Ukraina.

I mars 2014 utförde exempelvis Ryssland en militärövning utanför Kaliningrads kust i närheten av de baltiska staterna (Dodd 2014). Samma månad uttryckte Ryssland inför FN:s kommitté för mänskliga rättigheter en oro för marginaliseringen av etniska ryssar bosatta i Estland (Dodd 2014). Dessa två olika händelser utlöste en oro i de baltiska staterna där det upplevdes att det fanns likheter med händelseförloppet i Ukraina. Oron för rysk aggression stegrade då man upplevde att situationen plötsligt befann sig i ett skarpt läge på grund av de signaler som skickats ut av Ryssland.

Det finns inte nödvändigtvis några självklara sanningar när det kommer till diplomatisk signalering och ett akut läge motsvarande det som ägde rum i samband med annekteringen av Krim har ännu inte ägt rum i närheten av de baltiska staterna. Trots att Ryssland genomfört militära övningar i det baltiska närområdet så finns det inga skäl att tro att en akut situation skulle infinna sig inom den närmsta tiden. Det starka samarbetet med Nato och den senare tidens amerikanska uppmärksamhet har förvisso gjort situationen något mer spänd men att risken för ett ryskt kränkande av landets gränser förmodligen skulle bedömas som osannolik.

I ett möte med pressen den 4 Mars 2014 innan den ryska officiella annekteringen av Krim ger Putin sin syn på de ryska militära övningar (Kniivilä 2014: 16) som ägt rum nära den ukrainska gränsen:

Regarding the deployment of troops, the use of armed forces. So far, there is no need for it, but the possibility remains. I would like to say here that the military exercises we recently held had nothing to do with the events in Ukraine. This was pre-planned, but we did not disclose these plans, naturally, because this was a snap inspection of the forces' combat readiness. We planned this a long time ago, the Defence Minister reported to me and I had the order ready to begin the exercise. As you may know, the exercises are over; I gave the order for the troops to return to their regular dislocations yesterday (Kremlin.ru).

Vidare så utvecklar Putin sina tankar om den dåvarande relationen med Ukraina:

Moreover, here is what I would like to say: we have always considered Ukraine not only a neighbour, but also a brotherly neighbouring republic, and will continue to do so. Our Armed Forces are comrades in arms, friends, many of whom know each other personally. I am certain, and I stress, I am certain that the Ukrainian military and the Russian military will not be facing each other, they will be on the same side in a fight (Kremlin.ru).

Slutligen så utfrågas Putin kring hur han skulle se på en krimsk anslutning till den Ryska federationen:

Generally, I believe that only residents of a given country who have the freedom of will and are in complete safety can and should determine their future. If this right was granted to the Albanians in Kosovo, if this was made possible in many different parts of the world, then nobody has ruled out the right of nations to self-determination, which, as far as I know, is fixed by several UN documents. However, we will in no way provoke any such decision and will not breed such sentiments. I would like to stress that I believe only the people living in a given territory have the right to determine their own future (Kremlin.ru).

Det som Putin gör i samband med dessa uttalanden om det som sker i Ukraina är att han vill signalera mot omvärlden att Ryssland har potentialen att kunna agera i området. Han vill visa sig handlingskraftig när det kommer till att mobilisera rysk militär, värna om den ryska minoritetsbefolkningen på Krim och han lyfter fram att han är djupt orolig inför situationens utveckling. Genom att visa upp sina sympatier för Janukovyts lyckas han på så sätt tala till den ryskstödande delen av befolkningen. Samtidigt så försäkrar han omvärlden om att de ryska militära övningarna är inplanerade sedan länge, liksom mobiliseringen kring Baltikum, och han garderar sig därigenom mot påståenden om att han militärt skulle intervensera i den ukrainska konflikten och att övningarna är avslutade. Han poängterar att han värnar om Ukraina, att det inte bara rör sig om ett grannland utan en ”broderlig grann-republik” och att så kommer vara fallet även i fortsättningen. Han poängterar att ingen part skall idka våld mot den andra, men framförallt så signalerar han att den ukrainska militären gör klokast i att undvika militär konflikt; ett exempel på hur han utvecklar en narrativ hegemoni inför kommande händelseförlopp. Avslutningsvis så räcker Putin en utsträckt hand mot sina landsmän och ryska sympatisörer i Ukraina och han visar samtidigt upp gentemot omvärlden att beslutet helt och hållet ligger i deras händer och hänvisar till FN:s konventioner och tidigare historiska skeenden om självbestämmande.

Rysslands snabba agerande kan ses som “instant communication” där den ryska presidenten agerat snabbt för att kunna värna om ryska intressen i regionen (Jönsson och Hall 2005: 93, Jönsson och Aggestam 1999: 158). Eftersom det låg i Rysslands intresse att motverka att det blev som i relationen med Baltikum, ett utökat samarbete med Nato för Ukrainas del så innebar händelseförloppet under den ukrainska

revolutionen att ett snabbt svar fordrades för att undvika att situationen fick ett för Ryssland negativt utfall. Samtidigt så behåller Putin sin saklighet i sina formuleringar kring hela situationen och hans resonemang kan på sina ställen tyckas mångbottnade. Något som senare kan komma att gynna hans intressen i endera riktning beroende på hur situationen utvecklar sig och hur han kan bemöta eventuell kritik från det internationella samfundet.

Putins opinionssiffror har aldrig varit så höga som vid två skilda tillfällen. Efter konflikten i Georgien och efter annekteringen av Krim så kan den klassiska analysen kring att utrikespolitik kan förena en befolkning mot en gemensam fiende appliceras, i båda fallen så har Putins agerande utomlands uppenbarligen uppmärksammas och lyfts fram i ryska medier. I regel brukar man tala om att den som skickar en signal inte kan kontrollera de visuella effekterna av en händelse (Jönsson och Aggestam 1999: 160). Effekterna går inte att bortse från men om man kan kontrollera själva nyhetsflödet så innebär detta att man i någon mån kan styra bilden som målas upp i media. Efter annekteringen av Krim så såg man till att i stor mån stänga sändningar från Ukraina, man såg till att mediehus på Krim bara sände ryska nyheter och att bilden av Ryssland patriotiserades och förstärktes (Kniivilä 2014: 43). Det påståddes att Kiev hade tagits över av en extremistjunta samtidigt som etniska ryssar och oliktankande jagades på gatorna i Kiev (Kniivilä 2014: 43). På samma sätt visades dessa nyheter upp för de ryska minoritetsbefolkningarna i de baltiska länderna och de fick möjlighet att för sitt inre måla upp tanken på att de kanske själva i framtiden skulle ha möjlighet att bli befriade från sin utsatta situation med hjälp av Putins agerande.

Det finns inget egenvärde i att förmedla tvetydiga diplomatiska signaler. Förmågan att framstå som konstruktivt ambivalent tycks likt förhandlingsmakt vara situationsbetingat. Genom att visa sig slagkraftig och bestämd i sin signalering så kan Putin inför framtiden avvakta och se hur motståndarsidan reagerar på hans handlingar. Genom att vara den som först agerar kan man komma att leda in konflikten i önskad riktning och trots de sanktioner och ekonomiska bakslag som den ryska annekteringen av Krim inneburit så är resultatet ganska klart i den mån att omvärlden fortfarande inte riktigt vet hur man ska ta ställning och om man ens väljer att fördöma annekteringen. En militär kontra-intervention på Krim är i dagsläget otänkbar och Ukrainas planer på EU-medlemskap verkar för närvarande vara avstannade. Genom att visa sig slagkraftig i handling men ambivalent i signalering så verkar Putins agerande som något tvetydigt. Hade istället de diplomatiska signalerna varit kraftigare så hade situationen idag varit

annorlunda eftersom intentionen hade varit förutsebar.

4.3 Det ryska användandet av soft power

Enligt the Russian International Affairs Council så kan det ryska användandet av soft power sammanfattas på tre olika teman: kultur och utbildning, teknologi och vetenskap samt den ryskortodoxa kyrkan (Persson 2014: 20). I första hand strävar dessa teman efter att lyfta fram det ryska språket, den ryska kulturen och värna om utbildning på det ryska språket i områden med en stor andel ryssar. I andra hand använder de sig av motpropaganda för att undvika att negativa bilder om Ryssland sprids i de interna leden. Genom sitt agerande sätter man press på exempelvis de baltiska staterna att de skall tillgodose ryska minoriteters intressen för att undvika motsägningar och konflikt. Slutligen så försöker även Ryssland skapa ett nätverk bestående av "friends of Russia" för att knyta internationella kontakter med hjälp av bland annat anti-amerikanism (Persson 2014: 20).

För att faktiskt kunna vinna över befolkningen på sin sida i Ukraina, Ryssland och i övriga världen genom användandet av soft power så har rysk statsmedia engagerat sig i att sprida och delvis projicera sina budskap i en stor variation av format. Utökad kontroll och förvärvandet av stora delar av de fria medierna har utökat inflytandet och spridningen av Kremls budskap med några få undantag (IREX 2014). De vilseledande och i stor mån subjektiva bilderna som målas upp i alternativa berättelser kring vad det var som faktiskt hände under början av konflikten med Ukraina, har gett upphov till en stor rad kampanjer och hemsidor för att på så sätt stödja det ryska agerandet och försöka motbevisa motståndarna. Den ryska regeringen använder sig idag av ryska nyhetskanaler, statligt finansierade tankesmedjor, ideologer såsom Aleksandr Dugin samt betalda aktivister för att driva sin agenda. Dessa aktörer använder sig av informationskrig för att driva sina frågor och ståndpunkter (Darczewska 2014: 14, 17-18). Den ryska regeringen har vidare stöttat pro-ryska aktivister, den ryska säkerhetstjänsten (FSB) och den ryskortodoxa kyrkan för att på sikt och genom användandet av soft power göra Krim mer pro-ryskt (Roslycky 2011: 302).

Den ryskortodoxa kyrkan har sedan konflikten början i Ukraina befunnit sig i en komplicerad sits. Kyrkans ledare Kirill av Moskva har försökt svara undvikande på

frågor gällande ställningstagande i konflikten och har enligt egen utsago försökt medla mellan parterna. Väl medveten om den komplicerade situationen och förhållandet till de olika grenarna inom ukrainsk ortodox kristendom så har han försökt att distansera den ryska kyrkan från Kremels agerande, dock så har han inte heller tagit avstånd från det som inträffat. I takt med att konflikten trappades upp så svarade han på ett öppet brev den 2 mars 2014 från den ukrainskortodoxa kyrkan att han skulle anstränga sig för att försöka influera representanter från den ryska regeringen i ett försök att undvika blodspillan. Han förkastade inte den ryska militärmobiliseringen utan underströk det faktum att den ryska ortodoxa kyrkan är och förblir neutral i konflikten: “[m]edlemmar i vår kyrka i Ukraina har olika politiska synsätt och står idag på olika sidor av barriaden. Kyrkan tar ingen sida i den här politiska konflikten. Vår uppgift är att ta hand om de som utsatts för våldsamheter...”. Det faktum att han inte närvarade vid den officiella ceremonin den 18 mars 2014 om Krims inkluderande i den Ryska federationen talar för att det skulle röra sig om en taktisk lösning konsulterad med Kreml (Chawrylo 2014).

Den ryskortodoxa kyrkan har under senare år i allt större mån börjat samarbeta med ryska politiska ledare för att utöka sitt inflytande i den nationella och internationella kontexten. De ryska relationerna med forna sovjetstater, med vilka man säger sig dela en gemensam kultur, har varit ett av samarbetets huvudområden och kyrkans relationer med dess medlemmar i Ukraina har legat i fokus. Kyrkan ser Ukraina som en del av den ryskortodoxa “vedertagna världen”. Både kyrkan och den ryska staten värnar om att stärka sitt inflytande med målet att i förlängningen låta den ryskspråkiga delen av befolkningen hamna under Moskvas beskydd. Kyrkan har även varit delaktig i skapandet av organisationen *Russkiy Mir* och hur denna sammanfaller med idén att alla troende är medlemmar i en “ortodox nation” (Chawrylo 2014; Persson 2014: 27). Den ryska kyrkans konflikt med den ukrainskortodoxa kyrkan har även inneburit spända relationer mellan de båda religiösa grupperna. I Baltikum så domineras förvisso de religiösa delarna i landet av katoliker och protestanter men de ryskspråkiga minoriteterna tillhör fortfarande den ryskortodoxa kyrkan. En parallell kan dras till utövande av soft power utifrån religiösa förtecken då därigenom även Baltikum delvis kan ses som en del av den ryskortodoxa vedertagna världen.

Den ryska organisationen *Rossotrudnichestvo* grundades 2008 för att koordinera ryska kulturella och vetenskapliga center utomlands, bland annat i Ukraina. De har representationskontor över hela världen men har i de baltiska länderna bara ett kontor i Litauen. Målet är att innan 2018 öka det globala antalet kulturella center från 96 till 110

och antalet ryska språkcenter från 70 till 91 stycken. Detta värnande om den ryska identitetens bevarande genom olika organisationer är starkt sammankopplat till händelseutvecklingarna i Ukraina när man från ryskt håll försöker tala till den ryska identiteten och folksjälen (Persson 2014: 25). Organisationer med kopplingar till den ryska staten är som tidigare nämnt många, en förgrening från Rossotrudnichestvo vid namn *the Foundation for Supporting and Defending the Rights of Compatriots Living Abroad* skapades 2012 för att värna om rysktalande minoriteter över hela världen. Rysk finansiering av den här typen av organisationer kan tydligt kopplas samman med de ryska målen från the Russian International Affairs Council om att använda soft power för att stärka främst teman kring kultur och utbildning samt lyfta vikten av det ryska språket. När det kommer till utbildning så strävar den ryska regeringen efter att utveckla den ryskspråkiga undervisningen utomlands. Huvudsyftet med målet är att lära ut “the national methods of teaching and education to assist in the study of the Russian language and of subjects that have to do with this country” (Kremlin.ru).

Medier spelar en viktig roll i det ryska soft power-utövandet med de flesta ryska aktörer kopplade till den ryska staten inom både klassisk och modern media. De flesta nyhetskanalerna samarbetar med Rossotrudnichestvo och med hjälp av satellit-TV kan de ryska minoriteterna i både Ukraina och Baltikum komma åt ryska TV-sändningar och därigenom även ta del av det ryska utövandet och spridandet av soft power.

I Estland är det tydligt att ester och ryskspråkiga ester har olika informationsflöden när det kommer till media och att de båda kulturella arven härstammar från olika traditioner och historik (Bulakh et.al. 2014: 69). Speciellt så försöker man från ryskt håll i landet värna om de ryska minoriteterna. Bland annat kartlägger man våldsbrott mot etniska ryssar men via organisationer anordnas även manifestationer för att värna om det ryska kulturarvet och det ryska språket. Efter en omtalad förflyttning av en sovjetisk bronsskulptur från centrala Tallinn till en krigskyrkogård år 2007 försökte man via dessa organisationer anordna protester för att avbryta det hela, något som resulterade i våldsamma upplopp mellan ester och etniska ryssar (Bulakh et.al. 2014: 40-41).

När det kommer till Russkiy Mir-satsningar i Lettland så har man mottagit stora donationer från ryskt håll under senare år. Pengarna har sedermera använts till att organisera kulturella konferenser och event, publicerat textböcker och gjort filmer för att på så sätt lyfta fram den Ryska nationens storhet. Mestadels så har projekten vänt sig till skolor med rysktalande elever för att än mer spä på skillnaderna i

historieskrivningen mellan lettiska och ryskspråkiga elever i Lettland (Kudors 2014: 76). Man har vidare investerat i nästan 100 olika ryskvärnande organisationer i landet. Trots att flertalet av dessa organisationer är förhållandevis små, och att de därigenom har begränsad möjlighet att påverka, så försöker de likväl genomdriva de ryska utrikespolitiska målen (Kudors 2014: 80-81). Det har även funnits indikationer på att man via ryskvärnande organisationer har stöttat det ryskvänliga partiet The Harmonic Centre, det icke-transparenta finansieringssystemet för politiska partier i Lettland har dock förhindrat bevis för detta (Kudors 2014: 84). Ett ytterligare exempel är hur Ryssland försöker påverka situationen via tankesmedjan *The Baltic Forum* som används för att konstruktivt diskutera Baltikums framtid, men snarare så domineras agendan av förslag utformade av Ryssland (Kudors 2014: 86-87).

Litauen ser något annorlunda ut i jämförelse med de andra baltiska länderna när det kommer till det ryska soft power-utövandet. Med en betydligt mindre rysk minoritet så visar man som ryskvärnande organisation inte lika tydligt upp sina band med Ryssland (Maliukevičius 2014: 115-116). De ryska organisationerna i Litauen strävar främst efter att skydda ryska medborgares rättigheter, information- och mediestöd samt behovet av att inkludera yngre delar av befolkningen i alla sina manifestationer och protester (Maliukevičius 2014: 127). Man väljer att satsa på det ryska språket och det grundläggande konceptet i *Russkiy Mir* för att skapa ett starkt fäste i den ryska befolkningen: “to speak Russian means ‘to think Russian’, which in turn means to act russian” (Maliukevičius 2014: 123) och därigenom på så sätt påverka.

5 Slutsatser

5.1 Diskussion

Det finns tecken på kopplingar mellan det som ägde rum under konflikten med Ukraina i och med den ryska annekteringen av Krim och på att något liknande potentiellt skulle kunna hända i Baltikum. Den ryska regeringen har skickat ut diplomatiska signaler mot sina ryska medborgare och sympatisörer utomlands samt till sin nationella befolkning. De har också genom användandet av soft power i stor mån försökt tillgodose deras gemensamma intressen; Putin kan genom sitt värnande om ryska minoriteter utomlands både visa sig handlingskraftig och tillmötesgående gentemot dessa. Likt en fadersgestalt som värnar om sina barn skickar han till synes ut signaler till ryssar utomlands om att de alltid är välkomna tillbaka till moder Ryssland. Han uppmanar till att de kan vända sig till honom om de skulle känna sig förtryckta och signalerar samtidigt till den nationella befolkningen att han bryr sig om samtliga ryssar, oavsett om de befinner sig inom landets gränser eller inte.

Ryssland och ryssar har historiskt sett varit skickliga på att noggrant planera sina utrikespolitiska gärningar och vidare att efterhandskonstruera skeenden och motivera egen intention beroende på utfall. Man är även kapabel till att relativisera sina egna handlingar gentemot omvärlden med hänvisning till västliga staters historiska ageranden i till exempel Kosovo och Libyen. Detta gör man för att visa på att samtliga interventioner har sina brister och problematiserar samtidigt legitimitetsbegreppet i historiska interventioner. Man målar även upp USA som det stora imperialistiska hotet. I samband med rosrevolutionen i Georgien 2003 målades USA, på samma sätt som under den orangea revolutionen och under protesterna på Majdan, upp av Ryssland som hjärnan bakom revolutionen. Från ryskt håll menade man även att det utökade amerikanska inflytandet i området än mer skulle omringa eller trycka in Ryssland i ett världspolitiskt hörn (Karagiannis 2014: 403). En annan faktor i Georgienkonflikten överensstämmer med konflikten i Ukraina där man från ryskt håll funnit starkt intresse i områdets militärstrategiska position när det kommer till inflytandet i Svarta havsregionen. Legitimiteten i den ryska interventionen och sättet som den genomfördes

på skulle i framtiden kunna förhindra några framtida rättsliga yrkanden och anklagelser vid the European Court of Human Rights (Karagiannis 2014: 414). Utöver nationella tal försöker man från ryskt håll genom sina soft power-inspirerade organisationer värna om det ryska intresset utomlands. Pengar investeras i dessa sällskap för att än starkare etablera sig i den ryska moderna kontexten. Uppenbarligen så har flertalet organisationer sedan länge varit aktiva inom alla forna sovjetstater men det är tydligt att man på senare år ännu mer verkar ha investerat pengar för att värna om ryska värden och den ryska identitetspolitiken.

Vi vill samtidigt lyfta fram och diskutera det faktum att vi har haft begränsade resurser i vårt uppsatsarbete och att våra teorier avseende ramverket för Rysslands agerande gentemot fornsovjetiska stater kan komma att ifrågasättas på grund av detta, alternativt att det har potentialen att utvecklas ännu mer. Vi tror att man genom att använda sig av vårt ramverk kan få en ökad förståelse kring hur man från ryskt håll valt att agera för att värna om sitt nationella intresse och varför man har valt att agera som man har gjort. När det kommer till vår uppsats så har vi i så stor mån som möjligt använt oss av olika potentiella förklaringsfaktorer för att på så sätt få så många olika bilder som möjligt av situationen. Kanske skulle man i framtiden kunna utvärdera huruvida vårt ramverk går att applicera på andra regioner i liknande relationer med Ryssland, alternativt att man kanske väljer att blicka bakåt och titta på tidigare ryska interventioner för att på så sätt utveckla modellen. Eventuellt skulle man titta på agerandet inför Georgien-krisen 2008 eller en interaktion rörande något annat område.

Genom att använda oss av teorierna diplomatisk signalering och användandet av soft power kan vi använda vårt ramverk och placera det på regionen i fråga och resonera kring huruvida skapandet av ytterligare ryssvärnande organisationer kan komma att förändra läget i en specifik region. Alternativt fråga oss om vad det faktiskt innebär att Putin i en intervju talar om de ryska minoriteterna i Azerbajdzjan eller vad för typ av signalpolitik det skulle innebära att hotfulla ordalag yttras inför kommande säkerhetsrådsmöten i FN. Som tidigare redovisat i uppsatsen görs ofta misstaget att anta intentioner och överanalysera innehållet bakom ett tal eller i en diplomatisk signal. Det finns alltså en tendens att se aktören som mer planerad och samordnad än vad den egentligen är. Dessutom kan de olika parterna i en diplomatisk förhandling eller i en konflikt ha olika uppfattning för vad som utgör början och slut samt orsak och verkan i en händelsekedja. Med detta högst närvarande i vårt medvetande försökte vi från ett abstraherat perspektiv jämföra de båda fallen.

Vi anser att vi kan med stöd i vårt avhandlade material och genom vårt ramverk konstatera att Rysslands diplomatiska signalering gentemot Baltikum inte uppvisar tillräckliga likheter med det politiska förloppet inför annekteringen av Krim. Om ramverket hade sett annorlunda ut hade likheterna kanske kunnat bli fler men det hade blivit illegitima jämförelser och därmed en tendentiöst utformad uppsats. Detta kan naturligtvis komma att ändras i framtiden om de nuvarande förutsättningarna förändras såsom att ryskt utövande av soft power spär på en etnisk konflikt eller att den diplomatiska signaleringen övergår i regelrätta hot eller försök till inofficella interventioner. Sedan kan man fråga sig om inte baltstaternas Nato-medlemskap utgör en tillräckligt stor bevekelsegrund för att Ryssland skulle våga intervensera i regionen. Å andra sidan har ryska militära operationer har sofistikerats sedan Georgienkriget och Krim-annekteringen innebar ett icke-våldsamt övertagande av en halvö i Europa med över en miljon invånare.

Även om Ryssland inte genom diplomatisk signalering uppvisat tillräckliga tecken för att vilja lägga Baltikum under sig visar man tydligt genom soft power att man har intresse i regionen. Russkiy Mir är ett initiativ skapat av Putin med tydliga soft power-ambitioner att stävja västerländskt inflytande i forna sovjetstater. Det faktum att det 2013 endast var 23 % av krimborna som var för en anslutning till Ryssland visar på att soft power-utövandet lagt en grogrund för Putin att agera utifrån. Det torde också visa på att diplomatisk signalering och soft power i sak är två skilda begrepp men att dessa kan samspela för att uppnå ett politiskt mål. Det ska dock vidhållas att de etniska ryssarna i Baltikum, något desillusionerade till trots, inte verkar speciellt intresserade av att bli en del av Ryssland. Vid utbrytandet av en etno-nationell konflikt är det viktigt att förstå vem som är den narrativa hegemonen i regionen för att förstå det kommande händelseförloppet.

5.2 Sammanfattning

Vi kan konstatera att vårt utarbetade ramverk är applicerbart på analyser av rysk utrikespolitik gentemot forna sovjetstater men att det kan komma att behövas en större mängd analysfaktorer för att redogöra för vad det faktiskt är som påverkar det ryska agerandet utifrån en internationell kontext. Den ryska minoritetsbefolkningens situation

i fornsovjetiska stater är av avgörande betydelse för att Ryssland gentemot omvärlden ska kunna legitimera interventioner så som läget ser ut i dag med motivationen att man värnar om deras intressen. Vi har försökt att på ett så objektvt sätt som möjligt förklara vad det faktiskt är som ligger till grund för Rysslands handlingar och hur man genom att avläsa det ryska användandet av diplomatisk signalering och soft power i viss mån kunnat förklara det som hänt och hur politiken i framtiden skulle kunna komma att utvecklas. Den ryska björnen har vaknat till liv och är inte nödvändigtvis farlig, bara man är varlig.

5.3 Vidare forskning

För att kunna utveckla vårt ramverk vidare så skulle man kunna analysera ytterligare faktorer för att på så sätt dra djupare sammankopplingar i Rysslands relation till de båda regionerna. Vidare så kan man även använda sig av ramverket för att jämföra andra regioner med liknande historiska kopplingar till Ryssland. På så sätt kan man både komma att stärka vårt ramverk genom att använda oss av de teorier och de resonemang som vi använt oss av för att kanske utveckla bilden av modern rysk utrikespolitik.

6 Referenser

- Bulakh, Anna. Tupay, Julian. Kaas, Karel. Tuohy, Emmetm. Visnapuu, Kristiina. och Knivirähk, Juhan. *Russian Soft Power and Non-Military Influence: the View from Estonia*. I *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. Rapport/Försvarsdepartementet: 145. Stockholm; Försvarsdepartementet. 2014.
- Chawrylo, Katarzyna. *Patriarch Kirill's game over Ukraine*. Ósrodek Studiów Wschodnich (Centre for Eastern Studies). 2014-08-14. <http://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2014-08-14/patriarch-kirills-game-over-ukraine> (Hämtad: 2016-01-06)
- Darczewska, Jolanta. *The Anatomy of Russian Information Warfare: The Crimean Operation, A Case Study*. Translated by Iлона Duchnowicz. Ósrodek Studiów Wschodnich (Centre for Eastern Studies). 2014. http://www.osw.waw.pl/sites/default/files/the_anatomy_of_russian_information_warfare.pdf (Hämtad: 2016-01-06)
- Dodd, Cameron. *Crimea triggers Baltic anxiety*. Global journalist. 2014-04-12. <http://globaljournalist.org/2014/04/cremea-annexation-triggers-anxiety-in-baltics/> (Hämtad: 2016-01-06)
- Gilboa, Eytan. *Diplomacy in the media age: Three models of uses and effects*. I *Diplomacy & Statecraft*. Vol:12 Nr:2. s. 1-28. Jun 2001.
- Globalis. *Georgien*. 2014-03-25. <http://www.globalis.se/Konflikter/Europa/Georgien> (Hämtad: 2016-01-06)
- IREX. *Media Sustainability Index 2014: The Development of Sustainable Independent Media in Europe and Eurasia*. Washington, DC: IREX. 2014. http://www.irex.org/sites/default/files/u105/MSI_EE_2014_Full.pdf (Hämtad: 2016-01-06)
- Johnsson, Peter. *Ukraina i historien: från äldsta tid till 2015*. Halmstad; Carlsson, 2015.
- Jönsson, Christer. och Aggestam, Karin. *Trends in diplomatic signaling*. I *Innovation in Diplomatic Practice*, Melissen, Jan. (red.). 151-170. Chippenham; Antony Rowe Ltd, 1999.
- Jönsson, Christer. och Hall, Martin. *Essence of Diplomacy*. Houndmills; Palgrave MacMillan, 2005.
- Kamara, Lina. *Sanktioner mot Ryssland*. Kommerskollegium. 2015-10-09. <http://www.kommers.se/verksamhetsomraden/Handelsfragor/Sanktioner/ryssland/> (Hämtad: 2016-01-06)
- Karagiannis, Emmanuel. *The Russian Interventions in South Ossetia and Crimea Compared: Military Performance, Legitimacy and Goals*. I *Contemporary Security Policy*. Vol: 35, Nr: 3. s. 400-420. Dec 2014.
- Kudors, Andis. *Russian Soft Power and Non-Military Influence: the View from Latvia*. I *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. Rapport/Försvarsdepartementet: 145. Stockholm; Försvarsdepartementet, 2014.
- Kremlin.ru. *Vladimir Putin answered journalists' questions on the situation in Ukraine*. 2014-03-04. <http://en.kremlin.ru/catalog/countries-UA/events/20366> (Hämtad: 2016-01-06)
- Laurén, Anna-Lena. och Lodenius, Peter. *Ukraina: Gränslandet*. Helsingfors; Atlantis, 2015.

- Maliukevičius, Dr Nerijus. *Russian Soft Power and Non-Military Influence: the View from Lithuania*. I *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. Rapport/Försvarsdepartementet: 145. Stockholm; Försvarsdepartementet, 2014.
- Melissen, Jan. (red.). *Innovation in Diplomatic Practice*. Chippenham; Antony Rowe Ltd, 1999.
- Oxford. *Kremlinology*. <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/kremlinology> (Hämtad: 2016-01-06)
- Persson, Gudrun. *Det sovjetiska arvet*. Stockholm; SNS Förlag, 2011.
- Persson, Gudrun. *Russian influence and Soft Power in the Baltic States: the View from Moscow*. I *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. Rapport/Försvarsdepartementet: 145. Stockholm; Försvarsdepartementet, 2014.
- Qiao Liang and Wang Xiangsui. *Unrestricted Warfare*. Beijing; PLA Literature and Arts Publishing House, 1999.
- Roslycky, Lada L. *Russia's Smart Power in Crimea: Sowing the Seeds of Trust*. I *Journal of Southeast European & Black Sea Studies*. Nr: 11. s. 299–316. 2011.
- Rouhana, Nadim N. Unofficial Intervention: Potential Contributions to Resolving Ethno-National Conflicts. I *Innovation in Diplomatic Practice*, Melissen, Jan. (red.). 111-134. Chippenham; Antony Rowe Ltd, 1999.
- Smirnov, Vladim. *Russia's "Soft Power" in the Baltic*. Russian International Affairs Council. http://russiancouncil.ru/en/inner/?id_4=367#top-content. 2012-05-04. (Hämtad: 2016-01-06)
- Stratfor Geopolitical Diary. *A Putin Puzzle*. 2015. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?vid=7&sid=6b84a0ff-7044-4318-a8de-c5c7d81b211c%40sessionmgr114&hid=126&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmUmc2NvcGU9c2l0ZQ%3d%3d#AN=101890119&db=bth> (Hämtad: 2016-01-06)
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. *Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation*. Approved by President of the Russian federation V. Putin on 12 February 2013. 2013-02-18. http://archive.mid.ru//brp_4.nsf/0/76389FEC168189ED44257B2E0039B16D (Hämtad: 2016-01-06)
- Winnerstig, Mike. (red.). *Tools of Destabilization: Russian Soft Power and Non-military Influence in the Baltic States*. Rapport/Försvarsdepartementet: 145. Stockholm; Försvarsdepartementet, 2014.
- Åström, Linda A. *Gatekeepers of Democracy? A Comparative Study of Elite Support in Russia and the Baltic States*. Diss., Örebro Universitet, 2007.